

Posudek školitele
na diplomovou práci
Jany Dušek Pražákové
Motiv der Italienreise in der DDR-Literatur
Praha: FF UK, 2013, 98 s.

„Reiseliteratur“, překládaná do češtiny jako cestopis, je žánrem, který se v evropské literatuře těší značné pozornosti, i když její produkce a recepce je závislá na momentálním společenském klimatu a sociálněpolitických preferencích. Každá evropská země a její kultura si vytváří „referenční topografický prostor“ (Vladimír Svatoň), kterým ve většině Evropy je právě Itálie. Nejinak je tomu i v německé literatuře a v omezené míře tomu tak bylo i v ideologií sešněrované literatuře NDR, což je tématem předložené diplomové práce:

In der Literatur dieses Staates kann man neben den Reisezielen im sozialistischen Ausland eine verstärkte Zuneigung zu Italien konstatieren, die die traditionelle Italiensehnsucht in der europäischen Kulturgeschichte bestätigt. Bezaubernde Landschaft, ewiger Anziehungspunkt der Künstler und Topos antiker Ideale: Italien verkörpert einen mythischen Raum für deutschsprachige Schriftsteller, der auch in Auslandsdarstellungen der DDR-Autoren Eingang fand (s. 7).

Předesílám, že v tomto případě se jedná o práci velmi vyváženou, logicky strukturovanou se zajímavými výsledky, která školiteli velmi ulehčuje její posuzování. Její autorka pracovala naprosto samostatně, sama si téma vybrala, vyhledala náležitou primární a sekundární literaturu a samotného školitele obohatila o spoustu nápadů a invencí, včetně komunikace s iniciátorem velké konference o cestopisné literatuře NDR Berndem Blaschkem, konané v březnu 2013 v Berlíně, který ji poskytl cenné informace a zpřístupnil dosud nepublikované materiály. Vznikla tak svým způsobem výjimečná práce tématem a jeho zpracováním, která v této podobě nebude mít v současné době obdoby ani v samotné německé germanistice.

Práce se zabývá komparativní analýzou jedenácti textů tří autorů literatury NDR – Hannse Cibulky (1920-2004), Christine Wolter (*1939) a Waltraut Lewin (*1937) - vzniklých v rozmezí let 1960 až 2000, tedy s určitým přesahem po zániku NDR v roce 1990, kdy autorka texty k analýze přijala, aby dokázala posun v pojetí autora. Jsou to autoři a autorky, kteří nepatří k velmi známým autorům tehdejší literatury. Textový korpus tvoří jedenáct děl z různých literárních žánrů: pět cestopisů (Wolter: 1973, 1977; Lewin: 1977, 1982, 1986), čtyři deníky (Cibulka: 1960, 1963, 1989, 2000), jeden román (Wolter: 1979) a jedna básnická sbírka (Cibulka: 1962), který

„wird unter dem Aspekt des Räumlichen und des Sozialen analysiert und darüber hinaus wird auf die Frage eingegangen, ob die Italienreise eventuell zum Mittel subjektiver Auseinandersetzung der Schriftsteller mit dem DDR-Regime wird, d.h. die Texte werden auf die Reflexion des sozialistischen Staates und seiner Ideologie überprüft“ (s. 7).

Svému zadání práce dostala bohatě. Úvodní kapitoly jsou věnovány literárně-teoretické a literárně-historické problematice. Autorka přehledně probírá proměnu paradigmatu literární vědy od 60. let 20. století ve vnímání prostoru od syntetických časoprostorových úvah Bachtinových (teorie chronotopu) přes Lotmanovu sémiotiku prostoru k Foucaultovu rozlišení utopie a heterotopie (zahradě jako stálému literárnímu motivu od středověku autorka věnuje jednu podkapitolu v analýze [53-55] a věnuje se jí motivicky i v literatuře NDR [13-14]), zvýrazňování prostoru u Gérarda Genetta – „spatial turn“, „topological/topographical turn“ až po „geografii děje“ Michela de Certeau. Pokouší se i o systematický výklad tzv. interkulturality, fenoménu, který germanistika 80. let minulého

století definovala jako formu výměny sociálními jednotkami a jednotlivcem (Ortrud Gutjahr) a který zahrnuje celou škálu literárních žánrů včetně moderní postkoloniální a migrační literatury a jejich teorií (Said, Bhabha). Navíc je připojen rozbor vztahu turistiky s kulturní identitou ve čtyřech aspektech (Marion Thiem, 2001), aplikovaných na rozbor jednotlivých textů. Přehled o cestopisné literatuře (s. 17-23) od Johanna Wolfganga Goetha až po nejmodernější autory dává tušit, že Itálie nepřestává být jedním z hlavních témat a motivů současné německy psané literatury (Böll, Bachmann, Brinkmann). Teoretickou část zakončuje přehled o možnostech cestování v NDR, které bylo – jak známo – velmi omezené. *V této souvislosti poukazují na nepřesné označování Jednotné socialistické strany Německa (SED – Sozialistische Einheitspartei Deutschlands) za komunistickou stranu (s. 28, 48); i když to byla marxisticko-leninská strana jako všechny vedoucí strany v komunistickém evropském bloku, neponechala si název KPD, z níž vzešla, ale po sloučení se sociálními demokraty (SPD) v dubnu 1946 v Sovětské okupační zóně přijala název SED připomínající sjednocenou levici. Pro informaci: KSČ u nás ani tohoto formálního kroku po vynuceném sloučení s ČSSD 1948 nebyla schopna.*

Vlastní tři kapitoly nazvané segmenty: Raum (Prostor, 29 - 60), Menschen (Lidé, 61 - 79), Ostdeutsche Reminiszenzen (Východoněmecké reminiscence, 80 - 86) názorně pracují s teoretickým vymezením a opravdu nemám, co bych k nim dodal. Snad v posledním segmentu, v kterém autorka pracuje s interpretací některých pasáží jí zkoumaných spisovatelů, jsou některé závěry, jimiž dokládá odklon spisovatelů od doktrinářské ideologie či kritiku východoněmeckých poměrů, jsou některé závěry možná víc přáním než skutečnou realitou (s. 83 interpretace voleb a komentář Wolterové k nim). Závěr práce zásadně shrnuje její výsledky a je velmi přesně podána a zformulována.

Jazyková stránka diplomové práce: Stylisticky velmi vyrovnaná práce je napsána výbornou němčinou, jíž po stylistické stránce nelze nic vytknout, po gramatické překvapí určité prohřešky, které jsou jistě přehlédnutím: **half** [zu] **erschließen** (9), alle literarischen Texte (15), Anspielung **auf** (30), **der** Titel (30), Ansprüche **auf** (30, 77), **an** Wolters Roman wenden (48) in sizilianischem Segesta (40), von ihrer sizilianischen Reise (41), ihre italienischen Freunde (61), die misstrauischen Blicke (62), auf **das** Grab (76), über **das** Elend (81), des Nachrichtensoldaten (81)

Hodnocení: Diplomová práce Jany Dušek Pražákové je podle mého názoru nadprůměrnou samostatnou prací s přesně vymezeným cílem, přesvědčivými argumenty a výborně zvládnutým poznámkovým aparátém. Přesvědčivý je i seznam sekundární literatury.

Závěr: Diplomová práce Jany Dušek Pražákové převyšuje požadavky na diplomovou práci kladené, k obhajobě ji **doporučuji** bez výhrad a navrhuji zámku **výborně** (1).

V Praze 15.09.2013

Prof. PhDr. Milan Tvrđík, CSc.